

Ed.

413. Nefndarálit

[177. mál]

um frv. til laga um breyting á lausaskuldum bænda í föst lán.

Frá minni hl. landbúnaðarnefndar.

Nefndin varð ekki sammála um afgreiðslu frv. og skilar hún tveimur nefndarálitum, enda margt, sem á milli ber, þótt báðir aðilar séu sammála um, að lausaskuldum bænda sé breytt í föst lán. Leggjum við í minni hl. til, að frv. verði breytt þannig:

1. að lögin nái einnig til lausaskulda hjá fyrirtækjum bænda;
2. að vextir verði ekki hærrí en 6½%;
3. að einnig verði tekið veð í vélum bænda og vinnslustöðvum landbúnaðarins;
4. að heildarlán megi vera 80% af matsverði því, sem dómkvaddir menn meta hlutaðeigandi eignir lántakenda;
5. að Seðlabankinn kaupí bankavaxtabréfin á nafnverði;
6. að þeim bændum, sem verst eru settir fjárhagslega, verði veitt sérstök fyrirgreiðsla með lánum til lengri tíma en almennt gildir, lægri vöxtum, skuldaskilum og greiðslufresti á eldri lánum. Nefnd sú, sem ráðgerð er, verður að vega og meta þarfirnar í hverju tilfelli og miða fyrirgreiðslu eftir ástæðum. Í skýrslu Harðærisnefndar segir, að:

395 bændur hafa 40—60% fasteignar veðbundin
85 bændur hafa 60—75% fasteignar veðbundin
102 bændur hafa yfir 75% fasteignar veðbundin

Á þessu stutta yfirliti sést það bezt, að þeir tæpl. 600 bændur, sem eiga þarna hlut að máli, hafa þegar veðsett fasteignir sínar og þeir skulda líka hver og einn margfaldar nettóárstekjur sínar. Þess ber að geta, að skýrsla Harðærisnefndar nær til ársloka 1967, en skuldasöfnun árið 1968 á eftir að koma inn í dæmið. Það er vitað mál, að bændur hafa safnað miklum skuldum s. l. ár. Veldur þar miklu erfitt árferði og ört vaxandi dýrtíð. Orsakir skuldasöfnunar bænda eru margar, en þessar helztar:

1. Framkvæmdir allar og vélvæðing krefjast mikils fjármagns, enda hefur dýrtíðin farið ört vaxandi hin síðari ár.
2. Stofnlán landbúnaðarins hafa ekki hækkað í hlutfalli við stofnkostnað.
3. Lánstími stofnlána er allt of stuttur, enda styttri nú en áður, nema á lánum, til íbúðarhúsabygginga. Lán eru nú til 15 ára út á járnvarðar timburbyggingar, t. d. hlöður, fjárhús og fjós, en til 20 ára út á steiptar byggingar og ræktun, en aðeins til 5 ára út á aflvélar.
4. Vaxtakjör Stofnlánadeildar landbúnaðarins eru miklu lakari nú en áður, eða

- 6% til íbúðarhúsálána, en voru áður 3½%, til allra annarra lána deildarinnar eru 6½% vextir, en voru áður 4%. Vaxtahækkun síðan 1960 er 60—70%.
5. Lagður er nú sérskattur á bændur, og rýrir það til muna tekjur þeirra, en tryggir þeim ekki lán sem skyldi, eins og þeim var heitið, er skatturinn var á þá lagður.
 6. Ungt fólk eða byrjendur í búskap fá hvergi lán til bústofns- eða vélakaupa.
 7. Þótt óðaverðbólga hafi ríkt síðan 1959, hafa rekstrarlán landbúnaðarins ekki hækkað.
 8. Veðdeild Búnaðarbankans hefur allt of lítið fjármagn til umráða og vextir hennar ekki hagstæðir, þar sem þeir eru 8%.
 9. Verðlag búvara er allt of lágt og þar með komið úr samhengi við annað verðlag í landinu og þarfir landbúnaðarins.
 10. Ræktaða landið er of lítið til þess að veita nægjanlegan heyforða fyrir það búfé, sem fyrir er í landinu.
 11. Grasbrestur veldur því, að fóðurbætisnotkun hefur talsvert aukizt. Vafalaust eru ýmsar aðrar orsakir samfara framantöldum atriðum þess valdandi, að margir bændur eiga í fjárhagserfiðleikum.
- Nefndin sendi frv. til umsagnar Búnaðarfélags Íslands og Harðærisnefndar, og eru álit þeirra birt hér með. Þá var frv. einnig sent til umsagnar Stéttarsambands bænda og Búnaðarbanka Íslands, en umsagnir höfðu ekki borizt frá þeim, er málið var afgreitt í nefnd.
- Breytingartillögur minni hl. eru á sérstöku þingskjali.

Alþingi, 26. marz 1969.

Ásgeir Bjarnason, Karl Guðjónsson, Tómas Árnason.
frsm.

Fylgiskjal I.

BÚNAÐARFÉLAG ÍSLANDS

Reykjavík, 24. marz 1969.

Landbúnaðarnefnd efri deildar Alþingis
Alþingi.

Með bréfi, dags. 19. marz 1969, sendi landbúnaðarnefnd neðri deildar Alþingis Búnaðarfélagi Íslands til umsagnar frumvarp til laga um breyting á lausaskuldum bænda í föst lán.

Stjórn Búnaðarfélags Íslands tók málið fyrir á fundi sínum hinn 22. marz 1969 og gerði um það eftirfarandi bókun:

„Borizt hefur bréf frá landbúnaðarnefnd neðri deildar Alþingis, dags. 19. þ. m., ásamt frv. til laga um lausaskuldir bænda.

Stjórnin hefur kynnt sér frv. og telur, að það, ef að lögum verður, muni að nokkru leyti leysa þann vanda um lausaskuldir bænda, sem stofnað hefur verið til vegna fjárfestinga og harðæris. Þó telur stjórn Búnaðarfélags Íslands, að fjárhag allmargra bænda sé þannig farið, að umrædd lán komi þeim ekki á réttan kjöl fjárhagslega, þar sem líklegt er, að þeir hafi ekki tilskilin veð fyrir lausaskuldunum og verða þannig að sitja eftir með mikinn hluta þeirra. Ef á að gera þessum bændum kleift að halda áfram búskap, þá verður að koma meira til, t. d. með því að veita þeim greiðslufrest af föstu lánunum um nokkurra ára bil, og/eða gefa út sérstök skuldabréf með veði í vélum eða búfé (Kreppubréf). Jafnvel getur svo farið, að skuldaskil verði óumflýjanleg hjá sumum bændum. Þar sem frv. gerir ekki ráð fyrir því, að kaupskylda hvíli á neinni peningastofnun til að innleysa umrædd bréf, þá vill stjórn Búnaðarfélags Íslands mjög ákveðið benda á, að nauðsynlegt er til að

greiða fyrir sölu bréfanna, að Seðlabankinn taki þau sem greiðslu frá sparisjóðsdeildum bankanna, sparisjóðum og innlánsdeildum kaupfélaga, sem greiðslu á sparifjárbindingu, sem þessum stofnunum ber að standa skil á til bankans.

Stjórnin er öll sammála framangreindu, en Ásgeir Bjarnason telur þó nauðsyn á, að ákvæði um kaupskyldu Seðlabankans á bréfunum verði lögfest og enn fremur að lögin nái til lausaskulda hjá fyrirtækjum bænda, s. s. sláturhúsa, mjólkurbúa og ræktunarsambanda, og einnig að Alþingi ákveði vexti eigi yfir 6½% og að lánað verði 80% af matsverði.“

Virðingarfyllst,

Halldór Pálsson.

Fylgiskjal II.

HARÐÆRISNEFND

Reykjavík, 25. marz 1969.

Landbúnaðarnefnd efri deildar Alþingis
Alþingi.

Á fundi Harðærisnefndar 24. marz var rætt um bréf landbúnaðarnefndar efri deildar Alþingis, dags. 19. marz 1969, þar sem óskað var umsagnar nefndarinnar um frumvarp til laga um breyting á lausaskuldum bænda í föst lán.

Formaður tjáði meðnefndarmönnum sínum, að formaður landbúnaðarnefndar efri deildar óskaði eftir, að Harðærisnefnd mætti á fundi landbúnaðarnefndar Ed. hinn 25. marz kl. 15.00 og gæfi þar álit sitt munnlega, og þyrfti því ekki að svara bréfinu skriflega.

Einar Ólafsson vísar til bréfs Búnaðarfélags Íslands til landbúnaðarnefndar um þetta mál, en þar komi álit hans fram.

Formaður, Jón L. Arnalds, sagðist mæta á fundi landbúnaðarnefndar, eins og hún óskar eftir.

Halldór Pálsson lætur sitt álit fylgja hér með, en það hljóðar svo:

Frumvarp til laga um breyting á lausaskuldum bænda í föst lán, þskj. 348, ef að lögum verður, veitir mörgum skuldugum bændum mikilsverða aðstoð, en það hjargar ekki þeim bændum, sem eiga ófullnægjandi veð til að breyta lausaskuldum sínum í föst lán, en þeir eru allmargir.

Þess vegna þyrfti í fyrsta lagi að koma ákvæðum í lögin um sérstakar ráðstafanir til að hjálpa þeim bændum, sem skulda meira en þeir eiga fasteignaveð fyrir eða meira en hugsanlegt er að þeir geti risið undir, þótt öllum lausaskuldum þeirra yrði breytt í föst lán. Þyrfti að vera í lögum heimild til skuldaskila og útgáfu sérstakra bréfa (kreppubrifa) í því sambandi. Líklegt er, að 200—300 bændur þurfi slíka fyrirgreiðslu.

Í öðru lagi er nauðsynlegt að hafa í lögum ákvæði um, að Seðlabankinn skuli taka, eftir ákveðnum reglum, skuldabréf þau, sem lögin fjalla um, upp í það fé, sem sparisjóðir, innlánsdeildir kaupfélaga og bankar þurfa að binda í Seðlabankanum.

Séu slík ákvæði ekki í lögum, þá geta ýmsar lánastofnanir og einstaklingar orðið í algjörum vandræðum með að losna við bréfin. Gæti svo farið, að selja yrði þau með afföllum, og geta lánastofnana til að greiða úr lánsfjárbörf bænda gæti orðið mun minni en hún er í dag.

Í þriðja lagi væri eðlilegt, að Alþingi ákveði vextina af skuldabréfunum.

Virðingarfyllst,

Halldór Pálsson.